

COLLECTION

Innovation, integration and modern
problems in the scientific activities of young
researchers and students: theory and
practice

www.d-pressa.com

31
MARCH

Jizzakh, Uzbekistan

MINISTRY OF HIGHER EDUCATION, SCIENCE AND INNOVATION OF
THE REPUBLIC OF UZBEKISTAN

JIZZAKH BRANCH OF THE NATIONAL UNIVERSITY OF UZBEKISTAN
NAMED AFTER MIRZO ULUGBEK

SCIENTIFIC JOURNAL OF SCIENCE TECHNOLOGY & DIGITAL FINANCE
JOURNAL OF INTERNATIONAL SCIENCE NETWORKS

Innovation, integration and modern problems in the scientific activities of young
researchers and students: theory and practice collection of materials of the
international scientific and practical conference on the topic

(March 31, 2026)

Jizzakh-2026

Innovation, integration and modern problems in the scientific activities of young researchers and students: theory and practice – Jizzakh: Department of economics and tourism of Jizzakh branch of the national university of Uzbekistan named after Mirzo Ulugbek, March 31, 2026, 790 pp.

Editors in charge: Ass.prof. Soy M.P.

In the collection of materials of the conference, the role and role of Science, Education and production in the era of globalization, the pressing problems of the issues of interaction of these processes, feedback on their solutions were presented by mature specialists of the field.

In addition, research on the scientific and practical topic, carried out in the economics, Exact Sciences, Natural Sciences and socio-humanities during the globalization period, information is presented in the scientific and practical fields, which includes the latest innovative technologies in the fields of production.

It can be argued that this collection is one of the specific intersections of current thoughts and innovative ideas of the world of science. This scientific and practical conference was actively attended by professors and scientific researchers engaged in scientific research in Uzbekistan and foreign countries. In increasing the position of the scientific and practical conference, the professors and teachers of domestic and foreign higher educational institutions made a significant contribution.

Professors and teachers of foreign higher educational institutions who actively participated in the work of the conference made a worthy contribution to the high level of interaction with scientists of our country. The processes of international cooperation with foreign countries and exchange with them in the field of Science in the era of globalization have a positive effect on the development of Higher Education, the fields of Science and production. The materials of this conference are special in that they include a wide range of research, from theoretical developments to practical solutions, demonstrating the diversity of approaches and directions in this area.

In conclusion, it should be noted that this scientific and practical conference will be a very useful collection for everyone who is interested in modern research in the fields of further development of Higher Education, Science, Education and production in the era of globalization. The authors are responsible for the content and quality of the articles and abstracts included in the collection.

22. Xolmo‘minova D., Saloxitdinov S. YASHIL OMBOR XO ‘JALIGI VA LOGISTIKA INFRATUZILMASI //Scientific practical conference. – 2025. – T. 1. – №. 1. – C. 170-172.
23. Saloxitdinov S., Zayniddinova L. JIZZAX VILOYATI HUDUDLARINING IQTISODIY O‘SISHINI BOSHQARISH MEKANIZMI VA STRATEGIYASI //Scientific practical conference. – 2025. – T. 1. – №. 1. – C. 52-56.
24. Saloxitdinov S., Murotjonova M. RAQAMLI IQTISODIYOT SHAROITIDA AHOLI DAROMADLARINI OSHIRISHNING USTUVOR YO ‘NALISHLARI: JIZZAX VILOYATI MISOLIDA //Scientific practical conference. – 2025. – T. 1. – №. 1. – C. 26-29.
25. Saloxitdinov S. Oliy ta‘lim xizmatlari sifatini baholashning zamonaviy konsepsiyalari va innovatsion mexanizmlari: milliy va xalqaro tajribani taqqoslamali tahlil qilish asosida takomillashtirish yo ‘nalishlari //Academic literature. – 2025. – T. 1. – №. 1. – C. 1-128.
26. Farxodovich S. S. INSON KAPITALINING RAQAMLI RIVOJLANISHINI BAHOLASH //Raqamli iqtisodiyot (Цифровая экономика). – 2024. – №. 6. – C. 36-45.
27. Farxodovich S. S. OLIY TA‘LIM MUASSASALARIDA TA‘LIM XIZMATLARI SIFATINING ASOSIY OMILLARINI BAHOLASH //Science and innovation. – 2024. – T. 3. – №. Special Issue 20. – C. 446-450.

CHAQALOQLIK DAVRIDA JISMONIY VA PSIXIK RIVOJLANISH XUSUSIYATLARI

Rahmatova Muslimaxon Sayfiddin qizi

Farg‘ona davlat universiteti Maktabgacha ta‘lim kafedrası Maktabgacha ta‘lim yo‘nalishi 1-kurs talabasi

welyssa.o77@gmail.com

Raxmatjonov Shohjaxon Dilshodbek o‘g‘li

Farg‘ona davlat universiteti Psixologiya kafedrası o‘qituvchisi

Annotatsiya: Chaqaloqlik davri inson hayotining eng muhim va mas‘uliyatli bosqichlaridan biri hisoblanadi. Ushbu maqolada chaqaloqlik davrining jismoniy va psixik rivojlanish xususiyatlari, bolaning tashqi muhitga moslashuvi, nerv tizimi va sezgi organlarining rivojlanishi hamda dastlabki muloqot jarayonlari tahlil qilinadi. Shuningdek, ushbu davrda to‘g‘ri parvarish va tarbiyaning ahamiyati yoritib berilgan.

Kalit so‘zlar: Chaqaloqlik davri, jismoniy rivojlanish, psixik rivojlanish, reflekslar, nerv tizimi, sezgi organlari, muloqot, tarbiya, parvarish.

Kirish

Chaqaloqlik davri bola tug‘ilgan paytdan boshlab taxminan bir yoshgacha bo‘lgan davrni o‘z ichiga oladi. Bu davrda bolaning organizmi tashqi muhitga moslashadi, uning jismoniy holati, nerv tizimi, sezgi organlari va psixik jarayonlari jadal rivojlanadi.

Psixologlar va pedagoglarning fikriga ko‘ra, aynan shu davrda bola kelajakdagi rivojlanishi uchun zarur bo‘lgan asosiy biologik va psixologik poydevorni shakllantiradi. Bola atrof-muhitni idrok qilishni boshlaydi, tovushlarni eshitadi, inson yuzlarini ajrata oladi va kattalar bilan dastlabki muloqot shakllari yuzaga keladi.

Shuningdek, ushbu davrda bola hayotining dastlabki ijtimoiy tajribalari ham shakllana boshlaydi. U ota-ona va yaqin insonlar bilan hissiy bog‘lanish o‘rnatadi, bu esa uning keyingi psixik va ijtimoiy rivojlanishida muhim omil bo‘lib xizmat qiladi.

Chaqaloqlik davrida bola tashqi muhit ta‘siriga juda sezgir bo‘ladi. Shu sababli unga yaratilgan sharoit, parvarish sifati va kattalar bilan muloqot darajasi uning rivojlanish sur‘atiga bevosita ta‘sir ko‘rsatadi.

Ilmiy tadqiqotlar shuni ko‘rsatadiki, aynan ilk bir yil davomida bola miyasining rivojlanish sur‘ati eng yuqori darajada bo‘ladi. Bu esa uning keyingi o‘rganish qobiliyati, nutqi va tafakkurining shakllanishiga mustahkam asos yaratadi.

Asosiy qism

Chaqaloq tug‘ilganda uning o‘rtacha vazni 3–3,5 kilogramm, bo‘yi esa 48–52 santimetr atrofida bo‘ladi. Hayotining birinchi yilida bola juda tez o‘sadi: yil oxiriga kelib vazni deyarli uch baravar oshadi, bo‘yi esa 20–25 santimetrga uzayadi.

Bu davrda bolaning barcha organ va tizimlari rivojlanishda davom etadi. Ayniqsa, markaziy nerv tizimining rivojlanishi muhim ahamiyatga ega. Miya faoliyati takomillashib borib, harakatlarning muvofiqlashuvini ta‘minlaydi.

Dastlab chaqaloqning harakatlari reflektor xarakterga ega bo‘ladi. Emish, ushlar va qidiruv reflekslari tug‘ma bo‘lib, vaqt o‘tishi bilan ongli harakatlarga aylana boshlaydi.

Bola asta-sekin boshini ko‘tarish, o‘tirish, emaklash va turishga harakat qilishni o‘rganadi. Odatda 9–12 oylikda mustaqil yurishga urinish kuzatiladi.

Shuningdek, sezgi organlari ham faol rivojlanadi. Bola dastlab yorug‘lik va yirik shakllarni ko‘radi, keyinchalik ranglarni farqlay boshlaydi. Eshitish qobiliyati rivojlanib, yaqin insonlarning ovozi ajratadi.

Chaqaloqlik davrida psixik rivojlanish muhim jarayon hisoblanadi. Bola tashqi olamni sezgi organlari orqali idrok qiladi: tovushlarni eshitadi, yorug‘likni ko‘radi va turli sezgilar orqali muhitni anglay boshlaydi.

Dastlabki oylarida bolaning hissiy reaksiyalari shakllanadi. U och qolsa yoki bezovta bo‘lsa yig‘laydi, qulay sharoitda esa tinchlanadi. Vaqt o‘tishi bilan kulish, quvonish va qiziqish kabi emotsiyalar paydo bo‘ladi.

Taxminan 2–3 oylikdan boshlab bola kattalar bilan faolroq muloqotga kirishadi. U yuzlarga qaraydi, tabassum qiladi va tovushlar chiqaradi. Bu jarayon “jonlanish kompleksi” deb ataladi. Bu davrda diqqat, xotira va idrokning dastlabki

shakllari ham rivojlanadi. Bola tanish yuzlarni ajrata oladi, ona ovozini taniydi va ayrim predmetlarga uzoqroq diqqat qaratadi.

Chaqaloqlik davrida to'g'ri parvarish va tarbiya bolaning sog'lom rivojlanishida muhim rol o'ynaydi. Bola uchun gigiyenik sharoit yaratish, to'g'ri ovqatlantirish va sog'ligini nazorat qilish zarur. Ota-onaning mehr-muhabbati bolaning psixik rivojlanishida katta ahamiyatga ega. Bola bilan suhbatlashish, qo'shiq aytish va o'yinlar o'ynash nutq rivojlanishiga yordam beradi. Rangli o'yinchoqlar esa idrok va diqqatni rivojlantiradi.

Mutaxassislarning ta'kidlashicha, chaqaloq bilan muntazam muloqot qilish uning ijtimoiy moslashuvini tezlashtiradi va kelajakdagi intellektual rivojlanishiga ijobiy ta'sir ko'rsatadi.

Shuningdek, chaqaloqlik davrida bolaning biologik ritmlari ham asta-sekin shakllanadi. U uyqu va uyg'oqlik tartibini o'rganadi, ovqatlanish va dam olish rejimi muvozanatga keladi. Bu jarayon bolaning umumiy sog'ligi va asab tizimining barqaror rivojlanishi uchun muhim ahamiyatga ega. Bu davrda bolaning harakat faolligi ortib boradi. U atrofdagi predmetlarga qo'l uzatadi, ularni ushlab ko'rishga va og'ziga solib tekshirishga harakat qiladi. Bu orqali bola nafaqat jismoniy, balki bilish jarayonlarini ham rivojlantiradi.

Chaqaloq uchun xavfsiz va rivojlantiruvchi muhit yaratish muhim hisoblanadi. Turli tovushlar, ranglar va shakllar bilan boyitilgan muhit bolaning idrokini kengaytiradi va uning qiziqishini oshiradi. Bundan tashqari, ota-ona va bola o'rtasidagi emotsional yaqinlik, ya'ni mehr, e'tibor va doimiy muloqot bolaning o'ziga bo'lgan ishonchini shakllantiradi. Bu esa kelajakda uning ijtimoiy faolligi, mustaqilligi va shaxs sifatida rivojlanishiga mustahkam zamin yaratadi.

Xulosa

Xulosa qilib aytganda, chaqaloqlik davri inson hayotidagi eng muhim rivojlanish bosqichlaridan biridir. Bu davrda bolaning jismoniy o'sishi, nerv tizimi va psixik jarayonlari tez rivojlanadi. To'g'ri parvarish, sog'lom muhit va ota-onaning e'tibori bolaning sog'lom ulg'ayishi uchun muhim omil hisoblanadi. Shu sababli ushbu davrga alohida e'tibor qaratish zarur.

Bundan tashqari, chaqaloqlik davrida yaratilgan ijobiy sharoitlar bolaning keyingi hayot bosqichlarida muvaffaqiyatli rivojlanishiga zamin yaratadi. Ushbu davrda shakllangan dastlabki ko'nikmalar, hissiy bog'lanishlar va idrok jarayonlari uning shaxs sifatida kamol topishida muhim rol o'ynaydi. Shuningdek, ota-onalar va tarbiyachilarning ongli yondashuvi, bolaga nisbatan mehr-muhabbat va e'tibor ko'rsatishi uning nafaqat jismoniy, balki ruhiy sog'lomligini ham ta'minlaydi. Demak, chaqaloqlik davriga jiddiy e'tibor qaratish, ilmiy asoslangan parvarish va tarbiya usullaridan foydalanish har bir bola uchun sog'lom va barkamol kelajakni ta'minlashning muhim shartidir.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. G'oziev E.G. *Yosh davrlari psixologiyasi*. – Toshkent.
2. Davletshin M.G. *Umumiy psixologiya*. – Toshkent.
3. Muxina V.S. *Yosh psixologiyasi*. – Moskva.

4. Vygotskiy L.S. *Bola psixologiyasi asoslari*.
5. O‘zbekiston Respublikasi maktabgacha ta’lim bo‘yicha metodik qo‘llanmalar.
6. Kamolov D. ETHICS OF ARTIFICIAL INTELLIGENCE: EXPLORING THE MORAL AND SOCIAL IMPLICATIONS OF AI IN CONTEMPORARY SOCIETY //SGS-Engineering & Sciences. – 2023. – T. 2. – №. 02.
7. Kamolov D. ON THE WAY TO THE DIGITAL EDUCATION SYSTEM OF UZBEKISTAN. – 2023.
8. Kamolov D. GLOBALIZATION PHENOMENON AND GLOBALISM //Journal of Contemporary World Studies. – 2023. – T. 1. – №. 1. – C. 4-9.
9. Dostonbek K. SPIRITUAL AND MORAL ENVIRONMENT OF SOCIETY //Social science and innovation. – 2023. – T. 1. – №. 2. – C. 128-133.

OTALIK VA ONALIKKA TAYYORLASH JARAYONINING PSIXOLOGIK XUSUSIYATLARI

To‘xtasheva Rayhona Allamurat qizi

TerDPI 70310301-Psixologiya mutaxassisligi 1-kurs magistranti

Annotatsiya. Mazkur maqolada talaba yoshlarni otalik va onalikka tayyorlash jarayonining psixologik xususiyatlari keng yoritilgan. Yoshlarning shaxsiy rivojlanish darajasi, emotsional yetukligi, mas’uliyat hissi hamda oilaviy qadriyatlarni anglash darajasi ota-onalikka tayyorgarlikning muhim omillari sifatida tahlil qilingan. Shuningdek, yoshlarni kelajakdagi oilaviy hayotga tayyorlashda pedagogik va psixologik mexanizmlarning ahamiyati asoslab berilgan.

Kalit so‘zlar: otalik, onalik, psixologik tayyorgarlik, talaba yoshlar, emotsional yetuklik, oilaviy qadriyatlar, mas’uliyat, shaxs rivoji.

Hozirgi globallashuv davrida jamiyat taraqqiyoti bevosita oilaning mustahkamligiga bog‘liqdir. Oila esa jamiyatning eng muhim ijtimoiy instituti sifatida, avvalo, ota-onalarning bilim darajasi, psixologik yetukligi va tarbiyaviy salohiyatiga tayanadi. Shu sababli, yoshlarni, ayniqsa talaba yoshlarni otalik va onalikka ongli ravishda tayyorlash bugungi kunning dolzarb masalalaridan biri hisoblanadi.

Otalik va onalikka tayyorlash — bu faqat biologik ehtiyoj yoki tabiiy jarayon emas, balki shaxsning ijtimoiy, psixologik va ma’naviy jihatdan yetuklik darajasini talab etadigan murakkab jarayondir. Ushbu jarayonni chuqur o‘rganish va yoshlar orasida targ‘ib qilish sog‘lom va barkamol avlodni tarbiyalashda muhim ahamiyat kasb etadi.

Ota-onalikka tayyorgarlikning psixologik mohiyati. Ota-onalikka tayyorgarlik shaxsning farzand tarbiyasiga tayyorligini ifodalaydi. Bu jarayon o‘z ichiga bilim, ko‘nikma va shaxsiy sifatlarning shakllanishini qamrab oladi.